

A & P 2/2017

AUDITÍVNE ESTETIČNO V PERFORMATÍVNYCH KONTEXTOCH

Zostavovatelia: doc. PhDr. Renáta Beličová, PhD. a PhDr. Milan Michalec, PhD.

Termín odovzdania príspevkov: 31. 7. 2017

Kontakt na zasielanie príspevkov: rbelicova@me.com

Estetika marginalizuje veľkú časť „ľudského“ sveta zvukov. Dôverne pozná len jeden jeho aspekt, hudbu. Preto ani neprekvapuje, ak hudobné kvality (vnímané automaticky ako hodnoty) sú zvyčajne jedinými referenčnými kvalitami v diskurze estetiky o zvuku.

Auditívna zložka estetických udalostí je zriedka autorsky intencionálna, preto ju tradičná estetika ako náhodnú a arbitrárnu zanecháva nepovšimnutú. Recepčná hudobná estetika postavila „ľudský“ svet zvukov, svet počúvania zvukov do centra svojho záujmu. A pretože sluchové pozorovanie je vždy intencionálne, považuje auditívne kvality estetických udalostí za autentický rozmer estetická aj bez toho, aby v ňom hľadala alebo mu podsúvala „hudobné“ významy.

Auditívne aspekty životného prostredia nemožno oddeliť od globálnej estetizácie nášho sveta, navyše práve auditívne kvality udalostí odkazujú k ich aktuálnym významovým kontextom. Auditívne prostredie vypovedá veľa o mentálnom svete society, ktorá ho vytvára tým, aké auditívne prostriedky používa, nadužíva alebo vedome či nevedome ignoruje. Životné prostredie je teda zároveň i obrazom auditívnej kultúry, ktorú societa svojimi auditívnymi aktivitami formuje.

Vnímavý a citlivý prístup k zvuku má v kontexte estetickéj komunikácie rôzne podoby. Od environmentalistických soundscape iniciatív až po kreácie typu eko-kompozícií či umeleckých a dokonca i vedeckých aktivít siete Sonic Fields. Z hľadiska kultivácie auditívneho priestoru je zvlášť zaujímavé jeho zámerné modelovanie v rôznych žánrových podobách a rôznych sociokultúrnych rámcoch. I keď sa primárne ponúka „hudobná“ performativita, za pozornosť určite stojí aj ne-hudobné využitie auditívnych kvalít či už priestoru, materiálu alebo formy estetickéj komunikácie, spojené s vizuálnou i literárnou tvorbou.

Performativita je jednou z funkcií vyjadrenia nielen v zmysle rečových aktov, ale aj v kontexte tzv. komunikačnej estetiky (A. Popovič, F. Miko). O performativnosti uvažujeme v širokom rámci anti-reprezentácie, stratégií potláčajúcich reprezentatívnosť a pracujúcich s pragmatickým, resp. situačným kontextom.

Performatívna tvorba je už zo svojej povahy komplexným multimediálnym vyjadrením a jej prípadné zaradenie k vizuálnym či hudobným/zvukovým žánrom vyjadruje skôr definičný problém riešený neraz autorskou inklináciou k jednému či druhému médiu. V početných vizuálnych kreáciách má auditívna zložka nielen incidentálnu povahu, ale je utváraná zámerne ako nosič významového smerovania.

Aj literárna tvorba sa snaží upriamiť pozornosť čitateľa/poslucháča na auditívnu kvalitu textov a na akt ich počúvania. Esenciálnym príkladom performatívnych literárnych akcií v tomto zmysle sú tzv. čítačky či večery slam poézie. Napokon, vo výrazovej sústave textu (F. Miko) sú fonačné kvality uvažované v línii operatívosti a výzvy. Je možné, že práve apelačný potenciál auditívnych vyjadrovacích prostriedkov podnecuje nové formy kreativity.

Auditívne esteticky oslobodené od reprezentačných foriem a etablovaných socioekonomických vzťahov môže ľahšie vzdorovať štandardným vzorcom komodifikácie. Urbánne komunitné projekty zámerne pracujúce (aj) s auditívnym estetickým neraz inkorporujú i „ne-kultivovateľné“ aspekty, napríklad architektúrou akusticky „predprogramované“ alebo naopak nijako neurčené priestory. Ich skrytú auditívne polymorfnú povahu možno odhaľovať tvorivou prácou s ich akustickými premennými, ako napríklad pri kreatívnom využívaní priemyselných komplexov či verejných priestorov (site-specific).

V plánovanom čísle časopisu *A & P* by sme radi obsiahli rozmanité podoby auditívneho estetického, nielen jeho krajné polohy, akými sú environmentalistika či exkluzívne umelecké performácie. Auditívne esteticky je najviac zaujímavé v priestore medzi nimi, v nenápadných (lebo nereprezentatívnych) podobách jeho tvorivého modelovania. Vítané sú pohľady, ktoré sa odkláňajú od uzavretej hudobno-teoretickej reflexie a odhaľujú mimo-hudobné dosahy performatívnej práce s auditívnym estetickým, jeho potenciál vo vizuálnych, literárnych či multimediálnych kreáciách.

Skusmo uvádzame niekoľko typov performatívnej práce s auditívnym estetickým, ktoré odkrývajú jeho multidimenzionálnu povahu:

- modelovanie auditívneho priestoru a jeho re-modelácie v reálnom čase (auditívne fikčné svety),
- práca s auditívnym výrazom v primárne vizuálne orientovanej tvorbe,
- ne-kompozičné tvorivé stratégie práce s auditívnym materiálom,
- urbánne projekty, ktoré vo svojom výsledku kultivujú aj verejnú sféru auditívneho estetického,
- diskkrétne i verejné formy literárnej/čitateľskej performativity, čítačky, tvorivý prednes, „slam poetry“ a pod.,
- auditívne aspekty vedeckej performancie ako výrazový prostriedok persúázie.

V najnovšom čísle časopisu *A & P* sa teda pokúsime nasvietiť reflektorom vedeckej interpretácie estetického dosiaľ zanedbávané, skoro nepovšimnuté, esteticky, ktoré sa počúva. Neočakávame vyčerpávajúce naplnenie zadania ani potvrdzovanie uvedených hypotéz; vo svete reflexie zostáva každý pokus o porozumenie tvorivému aktu nevyhnutne len hypotézou. Treba teda dúfať, že spoluautori budú nielen ich tvorcovia, ale aj ich poctiví verifikátori...